

Основними напрямками виїзного медичного туризму з України є Німеччина, Ізраїль, Туреччина, Італія, Іспанія, Польща, Латвія, Франція, Південна Корея, Індія, США [2, с. 63].

Таким чином, статистика виглядає доволі оптимістично і все вказує на те, що ринок сформований і надалі буде планомірно розвиватися. Як в Україні, так і в світі є посередники, які через свої агентства та Інтернет-ресурси дають іноземному пацієнтові можливість отримати інформацію про відповідну клініку в обраній країні. Професійні турагентства не тільки привезуть клієнта в клініку, а й допоможуть подолати мовний бар'єр.

Список використаних джерел:

1. Patients Beyond Borders: Medical Tourism and Consulting. URL: <https://www.patientsbeyondborders.com/>.
2. Кудінова І. П., Грищенко О. С. Медичний туризм як актуальний тренд сучасного розвитку сфери туризму в Україні. *Науковий вісник НУБіП України. Серія: Економіка, аграрний менеджмент, бізнес.* 2021. Т. 12. № 3-4. С. 61-69. URL: <http://dx.doi.org/10.31548/bioeconomy2021.03-04.061>.

ХУДОБА Володимир
канд. геогр. наук, доцент,
ЛДУФК ім. Івана Боберського
Львів, Україна

РОЛЬ ЕКОСИСТЕМНИХ ПОСЛУГ НАЦІОНАЛЬНИХ ПРИРОДНИХ ТА РЕГІОНАЛЬНИХ ЛАНДШАФТНИХ ПАРКІВ ДЛЯ РЕКРЕАЦІЇ ТА ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ НА ЛЬВІВЩИНІ

Анотація. Обґрунтовано поняття, умови виникнення та необхідність оцінки рекреаційних екосистемних послуг природоохоронних територій з метою розвитку екологічного туризму на Львівщині. Виокремлено групи рекреаційних екосистемних послуг національних природних і регіональних ландшафтних парків та запропоновано напрямки подальшого розвитку їхньої рекреаційно-екотуристичної діяльності.

Ключові слова: екосистемні послуги, національний природний парк, регіональний ландшафтний парк, рекреація, туризм, сталий розвиток.

THE ROLE OF ECOSYSTEM SERVICES OF NATIONAL NATURAL AND REGIONAL LANDSCAPE PARKS FOR RECREATION AND ECOLOGICAL TOURISM IN LVIV REGION

Abstract. In this article were substantiated concept, conditions of occurrence and the need to evaluation recreational ecosystem services of nature conservation areas for developing ecological tourism in the Lviv. Groups of recreational ecosystem services of national natural and regional landscape parks are singled out and directions for further development of their recreational and ecotourism activities are proposed.

Key words: ecosystem services, national nature park, regional landscape park, recreation, tourism, sustainable development.

Природоохоронні території (ПОТ) є важливим елементом природної спадщини нашої країни, що з однієї сторони потребує збереження та охорони, а з іншої забезпечує різноманітні вигоди для громадян. В сучасних умовах розвитку урбанізованого суспільства дедалі більше затребуваним є відпочинок на природі та екологічний туризму особливо в межах ПОТ.

Природоохоронні території мають важливу цінність як місце, яке люди прагнуть відвідувати за для відпочинку, оздоровлення та зміцнення фізичних та духовних сил. Роль природоохоронних територій у розвитку екологічного туризму є значною особливо в умовах нових викликів і можливостей, що впливають із екологічної політики держави в умовах Європейської інтеграції України. Розвиток екологічного туризму повинен ґрунтуватися на засадах екосистемного підходу, який дає можливість оцінити потенціал ПОТ для надання рекреаційних екосистемних послуг.

Під поняттям рекреаційні екосистемні послуги ми розуміємо сукупність продуктів та функцій екосистем, які є корисними для людського суспільства, що включає всі фізичні та інтелектуальні взаємодії з екосистемами для задоволення рекреаційних та туристичних потреб людини.

Умовою виникнення рекреаційних послуг є обов'язкова присутність споживачів цих послуг в екосистемі та їх фізична чи інтелектуальна взаємодія з ними. Тому при оцінці рекреаційних екосистемних послуг необхідно враховувати природні ресурси (їх характер і доступність) та попит на конкретні послуги, але і не забувати про наявність відповідної інфраструктури, товарів та послуг, які сприяють отриманню цих екосистемних благ.

Львівщина характеризується як регіон із багатою та різноманітною природною спадщиною, свідченням цього є висока частка заповідності 8,25 % від загальної площі. Сьогодні на території області налічується 408 об'єкти природно-заповідного фонду загальною площею 180,23 тис. га. Проте, можливість надання рекреаційних послуг у кожній категорії природно-заповідного фонду (ПЗФ) є різною, в одних це активна рекреація, а в інших у вигляді більш пасивної взаємодії із навколишнім середовищем. Це обумовлено функціональним призначенням та завданнями, які покладено на вказані категорії. В першу чергу до рекреаційних природоохоронних територій варто віднести національні природні та регіональні ландшафтні парки. У Львівській області є п'ять національних природних парків і стільки ж регіональних ландшафтних парків, що становить 75% від загальної площі ПЗФ області.

НПП та РЛП не рівномірно розташовані по території області. Найбільша їх кількість зосереджена у Карпатській гірській частині області, зокрема це НПП «Сколівські Бескиди», НПП «Бойківщина», НПП «Королівські Бескиди», регіональні ландшафтні парки «Надсянський» та «Верхньодністровські Бескиди». Яворівський НПП, НПП «Північне Поділля», регіональні ландшафтні парки «Знесіння», «Равське Розточчя» і «Стільське Горбогір'я» розташовані в Подільській частині області.

Рекреаційна діяльність в них організовується відповідно до функціонального зонування та проектів організації території національних природних парків і регіональних ландшафтних парків, охорони, відтворення та рекреаційного використання їхніх природних комплексів і об'єктів. Рекреація та екотуризм належать до групи культурних екосистемних послуг [1].

Відповідно до класифікації SICES v. 5.1, культурні екосистемні послуги НПП та РЛП, які задовольняють рекреаційні та туристичні потреби можна поділити на три розділи, які включають:

- Прямі взаємодії з екосистемами, які потребують перебування в навколишньому середовищі. Це послуги пов'язані із активною взаємодією із екосистемами ПОТ, що сприяють лікуванню, оздоровленню, відпочинку, занять спортом, екологічним туризмом, проведенню наукових досліджень, освіти, естетичному задоволенні. Так і послуги пов'язані із пасивною взаємодією, що сприяють релаксації, протидії стресу та депресії використовуючи при цьому пасивні способи сприйняття, наприклад, звуки, запахи, мальовничі пейзажі і т.д.

- Непрямі або віддалені контакти - внутрішні, а не фізичні взаємодії, часто емоційні, які не вимагають перебування в навколишньому середовищі. Наприклад, послуги що сприяють задоволенню духовних, релігійних та творчих потреб, розширенню кругозору, проведенню розваг, формування іміджу регіону тощо.

- Інші особливості екосистем систем, що мають культурне значення [2].

Загалом можна виділити 12 культурних екосистемних послуг, що впливають на фізичний і психічний стан людини в процесі рекреаційної та туристичної діяльності. Досліджувані НПП та РЛП мають великий потенціал для надання таких рекреаційних екосистемних послуг, що створює хороші перспективи для розвитку екологічного туризму в регіоні.

Проте на сьогодні при оцінці рекреаційної діяльності національних природних і регіональних ландшафтних парків до уваги беруться лише ті послуги, які безпосередньо приносять прямі доходи від їх реалізації. Наприклад, вхідна плата на територію парку, екскурсійні послуги, плата за проходження туристичних маршрутів та екологічних стежок, послуги пов'язані із кемпінгом (розкладання вогнищ, наметів, паркування авто і т.д.), послуги із розміщення та харчування, продаж сувенірів та туристично-інформаційної продукції тощо.

Варто відзначити, що вартість інших не менш важливих рекреаційних послуг, що забезпечують покращення фізичного та психологічного стану відвідувачів, забезпечення духовних, релігійних та творчих потреб, розширення кругозору, проведенню розваг тощо не оцінюються та не враховуються у практичній діяльності НПП та РЛП.

Проаналізувавши можливості надання рекреаційних екосистемних послуг НПП та РЛП встановлено, що їх рекреаційно-екотуристична діяльність може здійснюватися за такими напрямками – лікувальна (бальнеологічна терапія, кліматотерапія тощо), оздоровча (прогулянки, купання, сонячні та повітряні ванни, пасивний відпочинок тощо), спортивна (спортивні ігри, альпінізм, лижний спорт, водні види спорту, спелеотуризм, пішохідний та велосипедний туризм тощо), пізнавальна (ознайомлення з екосистемами, флорою та фауною, історико-культурними пам'ятками, народною творчістю тощо).

Рекреація і туризм належить до тих видів діяльності, які дуже залежать від природних благ, але, з іншого боку, вони можуть спричинити негативний вплив на екосистеми через забруднення, посилення ерозії, шкоду дикій природі або оселищам, втрату біорізноманіття тощо. Відповіддю на ці проблеми може стати підхід сталого туризму, який має на меті збалансувати екологічні, економічні та соціокультурні особливості розвитку туризму, зберігаючи природні ресурси, соціокультурну життєдіяльність приймаючих громад та забезпечуючи вигоди для зацікавлених сторін. У цьому відношенні оцінка ЕП національних природних і регіональних ландшафтних парків може бути важливим інструментом у процесі подолання концептуального розриву між станом екосистем і добробутом людини із дотриманням природоохоронного режиму території.

Список використаних джерел:

1. Haines-Young R., Potschin M. Common International Classification of Ecosystem Services (CICES) V5.1 and Guidance on the Application of the Revised Structure. 2018. URL: <https://cices.eu>
2. Nazaruk M., Khudoba V. (2022). Recreational Ecosystem Services of Environmental Protected Areas of Ukraine: Prospects and Implementation Obstacles. *Regional and Local Studies*, 2022. 4 (90), P. 39-48